

Bezpieczeństwo państwa a bezpieczeństwo narodowe Federacji Rosyjskiej

Przykład Republiki Czecheńskiej

Natasza Duraj

Bezpieczeństwo państwa a bezpieczeństwo narodowe Federacji Rosyjskiej

Przykład Republiki Czeczeńskiej

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

Bezpieczeństwo państwa a bezpieczeństwo narodowe Federacji Rosyjskiej

Przykład Republiki Czeczeńskiej

Natasza Duraj

Natasza Duraj – Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny
Instytut Logistyki i Informatyki, Katedra Analizy i Strategii Przedsiębiorstwa
90-214 Łódź, ul. Rewolucji 1905 r. nr 37/39

RECENZENT

Kazimierz Kraj

REDAKTOR INICJUJĄCY

Beata Koźniewska

REDAKCJA

Anna Surendra, Sebastian Surendra

SKŁAD I ŁAMANIE

AGENT PR

KOREKTA TECHNICZNA

Wojciech Grzegorzczak

PROJEKT OKŁADKI

Agencja Reklamowa efectoro.pl

Zdjęcie wykorzystane na okładce: © Depositphotos.com/perova-ev

© Copyright by Natasza Duraj, Łódź 2021

© Copyright for this edition by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2021

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

Wydanie I. W.10298.21.0.M

Ark. wyd. 11,5; ark. druk. 12,125

ISBN 978-83-8220-586-2

e-ISBN 978-83-8220-587-9

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

90-131 Łódź, ul. Lindleya 8

www.wydawnictwo.uni.lodz.pl

e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl

tel. 42 665 58 63

Spis treści

Wstęp	7
Rozdział 1	
Tożsamość Federacji Rosyjskiej a bezpieczeństwo państwa	11
1.1. Polskie pojęcie bezpieczeństwa państwa i bezpieczeństwa narodowego	11
1.2. Rosyjska myśl naukowa o bezpieczeństwie państwa i bezpieczeństwie narodowym	15
1.3. Terytorium Federacji Rosyjskiej oraz jej symbole narodowe	25
1.4. Historia Rosji a kształt terytorialny Federacji Rosyjskiej	26
1.5. Narodowości zamieszkujące terytorium Federacji Rosyjskiej	28
1.6. Język urzędowy i języki rdzennych narodów i narodowości Federacji Rosyjskiej	30
1.7. Konstytucja Federacji Rosyjskiej a kwestia zapewnienia bezpieczeństwa państwa i bezpieczeństwa narodów Federacji Rosyjskiej	37
1.8. „Ruskij mir” jako uniwersalny model jedności wszystkich narodów	38
1.9. Fundacja „Ruskij mir”	43
Rozdział 2	
Republika Czecheńska	47
2.1. Republika Czecheńska i jej miejsce w przestrzeni kaukaskiej	47
2.2. Kształtowanie się terytorium Republiki Czecheńskiej i jej miejsce na Kaukazie Północnym	51
2.3. Podział administracyjny Republiki Czecheńskiej oraz ludność ją zamieszkująca	55
2.4. Struktura narodowościowa mieszkańców Republiki Czecheńskiej oraz organizacje (związki) społeczne i religijne funkcjonujące na terytorium Czechenii	58
2.5. Język czecheński na tle języków północnokaukaskich	62
2.6. Proces tworzenia nowej Konstytucji Republiki Czecheńskiej	65
2.7. Zapisy zawarte w Konstytucji Republiki Czecheńskiej w odniesieniu do kwestii bezpieczeństwa narodowego	69
2.8. Republika Czecheńska na tle innych podmiotów Północnokaukaskiego Okręgu Federalnego	75
Rozdział 3	
Wybrane kategorie przestępstw i ich wpływ na bezpieczeństwo Federacji Rosyjskiej	79
3.1. Uzasadnienie przeprowadzonych badań	79
3.2. Przestępstwa ogółem i ich sprawcy	81
3.3. Przestępcy osadzeni w rosyjskich więzieniach i koloniach karnych	88

6 Spis treści

3.4. Nieletni osadzeni w rosyjskich koloniach wychowawczych	94
3.5. Przestępstwa ogółem	96
3.6. Przestępstwa o charakterze terrorystycznym	98
3.7. Przestępstwa o charakterze ekstremistycznym	100
3.8. Przestępstwa zabójstwa	103
3.9. Przestępstwa umyślnego spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu	106
3.10. Przestępstwa nadużycia władzy przez urzędników oraz korupcji urzędniczej	110

Zakończenie	115
-------------	-----

Bibliografia	117
--------------	-----

Spis tabel	131
------------	-----

Aneks (dokumenty źródłowe)

Część 1. Konstytucja Republiki Czeczeńskiej, przyjęta w referendum 23 marca 2003 roku	137
Część 2. Kodeks karny Federacji Rosyjskiej – unormowanie przestępstw poddanych analizie w rozdziale 3	173

Wstęp

Problematyka związana z zapewnieniem bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej oraz jej obywatelom stanowi przedmiot badań naukowych wielu autorów, którzy w swych opracowaniach zwracają uwagę przede wszystkim na zróżnicowanie struktury społecznej w Rosji oraz na złożoną rosyjską tożsamość narodową. Czynniki te wywołują niejednokrotnie duże napięcia społeczne, przejawiające się często w zachowaniach przestępczych i patologicznych, przy czym za szczególnie niebezpieczne uznać należy przestępczość terrorystyczną, działanie zorganizowanych grup przestępczych oraz popełnianie szeregu przestępstw ciężkich i szczególnie ciężkich, unormowanie których zawiera Kodeks karny Federacji Rosyjskiej.

Zasadniczym celem monografii jest zaprezentowanie problematyki dotyczącej miejsca bezpieczeństwa państwa w systemie bezpieczeństwa narodowego Federacji Rosyjskiej ze szczególnym uwzględnieniem rozwiązań prawno-organizacyjnych wprowadzonych w Republice Czeczeńskiej.

Cel pracy został zrealizowany za pomocą krytycznej analizy literatury przedmiotu w języku rosyjskim oraz w języku polskim, jak również aktów prawnych w języku rosyjskim odnoszących się do kwestii szeroko rozumianego bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej. Istotnym materiałem źródłowym, który został wykorzystany w monografii, są postanowienia zawarte w Konstytucji Federacji Rosyjskiej, znowelizowanej w 2020 r., oraz w Konstytucji Republiki Czeczeńskiej, przyjętej w 2003 r.

Ponadto przy tworzeniu pracy korzystano z materiałów zgromadzonych przez Prokuraturę Generalną Federacji Rosyjskiej oraz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Federacji Rosyjskiej, dotyczących przestępstw popełnionych w Rosji w latach 2009–2019, ze szczególnym uwzględnieniem takich kategorii przestępstw, jak przestępstwa o charakterze terrorystycznym, przestępstwa związane z działalnością ekstremistyczną, przestępstwa zabójstwa oraz przestępstwa umyślnego spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, jak również przestępstwa nadużycia władzy przez urzędników oraz przestępstwa korupcyjne. Cenny materiał źródłowy stanowiły także informacje pochodzące z zasobów Federalnej Służby Wykonywania Kar, dotyczące przestępców umieszczonych w rosyjskich więzieniach i koloniach karnych oraz nieletnich odbywających karę pozbawienia wolności w koloniach wychowawczych.

Przeprowadzona analiza umożliwiła syntezę zdobytych informacji, które znalazły odzwierciedlenie w problemowym układzie monografii.

Założonemu celowi pracy została podporządkowana jej struktura. Monografia składa się ze wstępu, trzech zasadniczych części ujętych w formie poszczególnych rozdziałów, zakończenia, bibliografii, spisu tabel oraz części zawierającej dokumenty źródłowe (aneksu).

W rozdziale 1, zatytułowanym *Tożsamość Federacji Rosyjskiej a bezpieczeństwo państwa*, zaprezentowano zagadnienia dotyczące pojęcia bezpieczeństwa państwa i bezpieczeństwa narodowego w polskiej i rosyjskiej literaturze przedmiotu. Rozdział 1 zawiera informacje na temat terytorium Federacji Rosyjskiej i jej symboli narodowych oraz historii Rosji w aspekcie kształtowania obecnego terytorium Federacji Rosyjskiej. Ponadto w rozdziale tym ujęto zagadnienia związane z narodowościami zamieszkującymi terytorium Rosji, językiem urzędowym i językami rdzennych narodów i narodowości Federacji Rosyjskiej, jak również kwestie odnoszące się do „Ruskiego miru”, utożsamianego z uniwersalnym modelem jedności wszystkich narodów.

Rozdział 2, pt. *Republika Czeczeńska*, zawiera zagadnienia dotyczące charakterystyki Republiki Czeczeńskiej w aspekcie jej miejsca w przestrzeni kaukaskiej, kształtowania się jej terytorium, aktualnego podziału administracyjnego oraz ludności ją zamieszkującej, jak i struktury narodowościowej mieszkańców Czeczenii oraz organizacji społecznych i religijnych funkcjonujących na terytorium Republiki Czeczeńskiej. Ważną część tego rozdziału stanowią rozważania o miejscu języka czeczeńskiego na tle języków północnokaukaskich, procesie tworzenia nowej Konstytucji Republiki Czeczeńskiej, jak i o zapisach w niej zawartych w odniesieniu do kwestii bezpieczeństwa narodowego. Ponadto w rozdziale tym przeanalizowano miejsce Republiki Czeczeńskiej na tle innych podmiotów wchodzących w skład Północnokaukaskiego Okręgu Federalnego.

W rozdziale 3, zatytułowanym *Wybrane kategorie przestępstw i ich wpływ na bezpieczeństwo Federacji Rosyjskiej*, dokonano uzasadnienia przeprowadzonych badań obejmujących wybrane kategorie przestępstw popełnionych na terytorium Federacji Rosyjskiej w latach 2009–2019. Rozdział ten zawiera analizę dotyczącą skali i dynamiki przestępczości w Rosji w latach 2009–2019 oraz analizę liczby osób skazanych, osadzonych w rosyjskich więzieniach i koloniach karnych oraz nieletnich odbywających karę pozbawienia wolności w rosyjskich koloniach wychowawczych w badanym okresie. W rozdziale tym poddano ponadto analizie przestępstwa ogółem popełnione na terytorium poszczególnych podmiotów wchodzących w skład Północnokaukaskiego Okręgu Federalnego, ze szczególnym uwzględnieniem takich kategorii przestępstw, jak przestępstwa o charakterze terrorystycznym, przestępstwa związane z działalnością ekstremistyczną, przestępstwa zabójstwa, przestępstwa umyślnego spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, przestępstwa nadużycia władzy przez urzędników oraz przestępstwa korupcyjne.

W zakończeniu monografii zawarto najważniejsze wnioski płynące z analizy miejsca bezpieczeństwa państwa w systemie bezpieczeństwa narodowego Federacji Rosyjskiej oraz rozwiązań prawno-organizacyjnych wprowadzonych w Republice Czecheńskiej w aspekcie kształtowania szeroko rozumianego bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej.

Dokumenty źródłowe zostały przetłumaczone na język polski i zamieszczone na końcu pracy w formie aneksu. W części pierwszej ujęto tłumaczenie postanowień zawartych w Konstytucji Republiki Czecheńskiej z 2003 r., natomiast w części drugiej znajduje się tłumaczenie przestępstw unormowanych w Kodeksie karnym Federacji Rosyjskiej, które stanowiły przedmiot analizy zaprezentowanej w rozdziale 3 niniejszej książki.

Monografia adresowana jest do szerokiego grona czytelników zainteresowanych tematyką bezpieczeństwa państwa oraz bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej, jak również do studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych I i II stopnia oraz słuchaczy studiów podyplomowych na kierunkach bezpieczeństwo wewnętrzne, bezpieczeństwo państwa, ekonomia oraz zarządzanie.

Rozdział 1

Tożsamość Federacji Rosyjskiej a bezpieczeństwo państwa

1.1. Polskie pojęcie bezpieczeństwa państwa i bezpieczeństwa narodowego

Bezpieczeństwo stanowi naczelną wartość i dobro człowieka. Składa się ono z dwóch zasadniczych komponentów, jakimi są gwarancje przetrwania podmiotu oraz gwarancje jego rozwoju¹. Jest ono kategorią antropocentryczną (podmiotową), ponieważ dotyczy człowieka, społeczeństwa, narodu i państwa². Zdaniem A. Czupryńskiego, bezpieczeństwo powinno być postrzegane jako aspekt systemu wartości, o który należy zabiegać i który trzeba pielęgnować³. Dlatego też w literaturze przedmiotu z zakresu szeroko rozumianego bezpieczeństwa często podkreślany jest fakt, że wyjaśniając istotę pojęcia bezpieczeństwa, należy mieć na uwadze przede wszystkim jego związek ze zjawiskiem zagrożenia⁴.

W znaczeniu ogólnospołecznym bezpieczeństwo jako pojęcie stosowane w codziennej rzeczywistości oraz funkcjonowaniu społeczeństw i państw obejmuje zabezpieczenie takich potrzeb, jak istnienie i przetrwanie, pewność, stabilność, tożsamość, niezależność, ochrona, a także poziom i jakość życia⁵. Bezpieczeństwo utożsamiane jest

1 M. Kozub, *Myśleć strategicznie o bezpieczeństwie przyszłości*, AON, Warszawa 2013, s. 13.

2 K. Świerszcz, *Podmiotowo-aksjologiczny paradygmat kształtowania strategii bezpieczeństwa i obronności państwa w czasach współczesnych*, [w:] S. Krysiński, A. Wikarczyk, J. Żylińska (red.), *Nauki społeczne w dobie innowacji*, Instytut Wydawniczy EuroPrawo, Warszawa 2019, s. 287.

3 A. Czupryński, *Bezpieczeństwo w ujęciu teoretycznym*, [w:] A. Czupryński, B. Wiśniewski, J. Zboina (red.), *Bezpieczeństwo. Teoria – Badania – Praktyka*, Wydawnictwo CNBOP-PIB, Józefów 2015, s. 10.

4 A. Kołodziejczyk, *Bezpieczeństwo jako fenomen społeczny: pojęcie bezpieczeństwa, jego interpretacje i odmiany*, „Seaculum Christianum: Pismo Historyczne” 2007, t. 14, nr 1, s. 230.

5 R. Zięba, *Pojęcie i istota bezpieczeństwa państwa w stosunkach międzynarodowych*, „Sprawy Międzynarodowe” 1989, nr 10, s. 50.

też z gwarantowaną przez konstytucję, instytucje prawne i przedsięwzięcia praktyczne ochroną i obroną przed wewnętrznymi zagrożeniami żywotnych interesów państwa, społeczeństwa i obywatela we wszystkich sferach życia społecznego⁶.

W literaturze przedmiotu państwo utożsamiane jest z historycznie ugruntowaną organizacją współczesnych społeczeństw, odznaczającą się wysokim stopniem zorganizowania, której celem i sensem istnienia jest dobro człowieka zarówno w wymiarze indywidualnym, jak i zbiorowym, jako części społeczeństwa⁷.

Zdaniem J. Kucińskiego, pojęcie państwa używane jest w obecnych czasach w co najmniej czterech podstawowych znaczeniach, takich jak⁸:

- pewien obszar określony granicami, w obrębie których ludzie są poddani jednej władzy państwowej (państwo jako kraj);
- szczególnego rodzaju globalna organizacja społeczeństwa, organizacja obywateli jako wspólnota ludzka (obywatelska);
- struktura organów władzy publicznej, aparat państwowy, piramida organów i urzędów;
- podmiot prawa międzynarodowego i stosunków międzynarodowych.

Pod pojęciem funkcji państwa rozumiane są główne kierunki jego działalności, nastawione na realizację celów określonych przez władze państwowe⁹. Są to względnie stale realizowane główne kierunki działalności państwa, zmierzające do realizacji celów, które państwo chce osiągnąć¹⁰.

Określenie terminu „bezpieczeństwo państwa” wymaga także zdefiniowania pojęcia „suwerenność”, które oznacza cechę jakiegoś przedmiotu polegającą na tym, że jest on najwyższy, samodzielny, niezawisły – zwłaszcza na tle innych podmiotów¹¹.

Pojęcie bezpieczeństwa państwa na przestrzeni czasu ulegało i nadal ulega stałej konceptualizacji. Jego sposób postrzegania, badania oraz interpretowania zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak i zewnętrznym zależy bowiem od wielu czynników o charakterze wewnątrzpaństwowym i międzynarodowym¹².

Używając pojęcia „bezpieczeństwo państwa”, należy wskazać, że dotyczy ono przede wszystkim bezpieczeństwa instytucji politycznej mającej suwerenną władzę, określone terytorium i ludność podległą władzy, a jego istotą jest utrzymanie

6 Z. Nowakowski, H. Szafran, R. Szafran, *Bezpieczeństwo XXI wieku. Strategie bezpieczeństwa narodowego Polski i wybranych państw*, RS Druk, Rzeszów 2009, s. 110.

7 D. Dudek, G. Kowalski, Z. Husak, W. Lis, *Konstytucyjny system organów państwa*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 1.

8 J. Kuciński, *Nauka o państwie współczesnym*, Wydawnictwo Społecznej Akademii Nauk, Łódź–Warszawa 2019, s. 20.

9 D. Dudek, G. Kowalski, Z. Husak, W. Lis, *op. cit.*, s. 6.

10 J. Kuciński, *op. cit.*, s. 96.

11 *Ibidem*, s. 22.

12 K. Świerszcz, *op. cit.*, s. 285.

porządku w zbiorowości państwowej, zapewnienie bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego, a przede wszystkim jej części władczej¹³.

W literaturze przedmiotu bezpieczeństwo państwa utożsamiane jest najczęściej z określonym stanem umożliwiającym prawidłowe funkcjonowanie i rozwój państwa, uzyskiwanym zazwyczaj w wyniku zorganizowanej ochrony i obrony przed wszelkimi zagrożeniami militarnymi i niemilitarnymi, zewnętrznymi i wewnętrznymi, przy użyciu sił i środków pochodzących ze wszystkich dziedzin działalności państwa¹⁴.

Odpowiedzialność za bezpieczeństwo państwa spoczywa na wielu podmiotach. Można ją przypisać wszystkim organom władzy i administracji państwowej, rządowej i samorządowej. W zakresie swoich kompetencji odpowiedzialność taką ponoszą również instytucje publiczne, organizacje i stowarzyszenia. Częścią odpowiedzialności za bezpieczeństwo obciążone jest społeczeństwo – obywatele danego państwa, funkcjonujący w różnego rodzaju grupach, wspólnotach, społecznościach oraz instytucjach¹⁵.

Bezpieczeństwo państwa wykazuje szereg związków z bezpieczeństwem narodowym. Oprócz charakterystycznej dla bezpieczeństwa państwa troski o ochronę i obronę państwa przed zagrożeniami natury wewnętrznej i zewnętrznej bezpieczeństwo narodowe obejmuje również zainteresowanie pomyślnym bytem i rozwojem oraz ochronę wartości bliskich członkom danej społeczności, niemających związku z organizacją państwową. Chodzi tu o zachowanie takich wartości, jak jakość życia, solidarność społeczna, prawa człowieka, kultura, zwyczaje i obyczaje oraz tożsamość narodowa¹⁶.

Jak podkreśla J. Stempień, w aspekcie bezpieczeństwa państwa jednym z determinantów zapewniających jego akceptowalny stan jest definiowanie wszelkich możliwych zagrożeń, przeciwdziałanie ich powstawaniu, a w przypadku ich zaistnienia – minimalizowanie negatywnych skutków i ewentualne działania zmierzające do przywrócenia stanu pierwotnego. Dla zapewnienia szeroko pojmowanego bezpieczeństwa państwa (a zatem pośrednio i obywateli) istotnym przedsięwzięciem jest zdefiniowanie, wdrożenie i doskonalenie adekwatnego do potrzeb systemu bezpieczeństwa narodowego¹⁷.

13 M. Jurgilewicz, *Bezpieczeństwo państwa a bezpieczeństwo jednostki*, „Modern Management Review” 2018, nr 1, s. 53.

14 P. Tuleja, K. Kozłowski, *Objaśnienia do art. 127 Konstytucji*, [w:] M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja. Komentarz*, t. II, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2016, s. 574.

15 B. Wiśniewski, *System bezpieczeństwa państwa. Konteksty teoretyczne i praktyczne*, Wydział Wydawnictw i Poligrafii Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2013, s. 24.

16 M. Czuryk, K. Dunaj, M. Karpiuk, K. Prokop, *Bezpieczeństwo państwa. Zagadnienia prawne i organizacyjne*, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2016, s. 20.

17 J. Stempień, *Organy administracji publicznej a ochrona ludności*, [w:] J. Żylińska, I. Przychocka (red.), *Nauki społeczne i ekonomiczne – węzłowe zagadnienia*, Uczelnia Techniczno-Handlowa im. Heleny Chodkowskiej w Warszawie, Warszawa 2018, s. 389–390.

W literaturze przedmiotu podkreśla się, że zapewnienie bezpieczeństwa narodowego obywatelom danego państwa jest równie ważne jak zaspokojenie ich podstawowych potrzeb¹⁸. Sam termin bezpieczeństwa narodowego utożsamiany jest z najwyższą potrzebą i wartością narodu oraz głównym celem działań państwa¹⁹, jak również z wartością najwyższą i jednocześnie z podstawowym celem wielopłaszczyznowej działalności organów państwa²⁰.

W. Kitler utożsamia bezpieczeństwo narodowe z procesem obejmującym różne rodzaje działań zarówno w sferze stosunków międzynarodowych, jak i w dziedzinie wewnątrzpaństwowej oraz działań o charakterze obronnym i ochronnym, których celem jest stworzenie korzystnych warunków do tego, by państwo mogło skutecznie przeciwstawiać się różnego rodzaju zagrożeniom²¹. Natomiast zgodnie z definicją ujętą w *Słowniku terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego* kategorię bezpieczeństwa narodowego wiązać należy z ochroną narodu i terytorium przed fizyczną napadą, jak też z ochroną żywotnych interesów ekonomicznych i politycznych, których utrata zagroziłaby żywotności i podstawowym wartościom państwa²².

Przez bezpieczeństwo narodowe w literaturze przedmiotu rozumiana jest także zdolność państwa (narodu) do ochrony jego wewnętrznych wartości przed zagrożeniami zewnętrznymi. Podstawą bezpieczeństwa narodowego są wewnętrzne wartości państwa, określające jego podstawowe, żywotne i ważne interesy²³. Realizacja wspomnianych wartości dotyczy zwłaszcza sfery odnoszącej się do wzmacniania suwerenności państwowej, niepodległości terytorialnej i niezależności politycznej państwa, nienaruszalności granic, realizacji podstawowych praw i wolności obywatelskich, rozwoju społeczno-gospodarczego, dobrobytu, ochrony środowiska, współpracy z różnymi uczestnikami stosunków międzynarodowych oraz podkreślania podmiotowości państwa i jego reprezentantów na arenie międzynarodowej²⁴.

18 M. Szmidt-Mejza, *Cyberterroryzm jako wyzwanie dla bezpieczeństwa międzynarodowego*, [w:] J. Żylińska, I. Przychocka (red.), *Nauki społeczne i ekonomiczne – węzłowe zagadnienia*, Uczelnia Techniczno-Handlowa im. Heleny Chodkowskiej w Warszawie, Warszawa 2018, s. 102.

19 J. Marczak, *Powszechna ochrona i obrona narodowa*, [w:] R. Jakubczak, J. Marczak, K. Gąsiorrek, W. Jakubczak, *Podstawy bezpieczeństwa narodowego Polski w erze globalizacji*, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2008, s. 164.

20 K. Karolczak, *Bezpieczeństwo jednostki i narodu – mrzonka czy realność w XXI wieku?*, [w:] K. Liedel, P. Piasecka, T. Aleksandrowicz (red.), *Bezpieczeństwo w XXI wieku. Asymetryczny świat*, Difin, Warszawa 2011, s. 17.

21 W. Kitler, *Istota bezpieczeństwa narodowego*, [w:] B. Wiśniewski, W. Fehler (red.), *Edukacja obronna społeczeństwa*, Niepaństwowa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku, Białystok 2006, s. 18.

22 *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Akademia Obrony Narodowej, Wydział Strategiczno-Obronny, Warszawa 2008, s. 17–18.

23 R. Korzeniowski, *Wstęp do metodologii badań bezpieczeństwa narodowego*, Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2013, s. 11.

24 P. Łubiński, *Bezpieczeństwo ideologiczne jako subkategoria bezpieczeństwa narodowego*, [w:] S. Krysiński, A. Wikarczyk, J. Żylińska (red.), *Nauki społeczne w dobie innowacji*, Instytut Wydawniczy EuroPrawo, Warszawa 2019, s. 353.

Zdaniem K. Łastawskiego, bezpieczeństwo narodowe to bezpieczeństwo konkretnego państwa jako podmiotu prawa międzynarodowego publicznego. Łączy się ono immanentnie z bezpieczeństwem międzynarodowym. Na bezpieczeństwo narodowe składają się obrona obszaru, obywateli oraz nienaruszalność granic państwa. Ponadto w jego zakres wchodzi ochrona interesów danego państwa, polityki oraz gospodarki wewnętrznej i międzynarodowej²⁵.

Jak podkreśla W. Stankiewicz, bezpieczeństwo narodowe w aspekcie nauk wojskowych oznacza stan równowagi między zagrożeniem wywołanym możliwością zaistnienia konfliktu a potencjałem obronnym²⁶.

Bezpieczeństwo narodowe osiąga się przez stworzenie efektywnych mechanizmów kierowania państwem i koordynacją działalności sił politycznych, grup społecznych, a także skuteczne działania wyspecjalizowanych podmiotów tworzących bezpieczeństwo państwa²⁷.

1.2. Rosyjska myśl naukowa o bezpieczeństwie państwa i bezpieczeństwie narodowym

Pojęcie „bezpieczeństwo państwa” zostało wprowadzone do obrotu prawnego Uchwałą Centralnego Komitetu Wykonawczego ZSRR z dnia 10 lipca 1934 r.²⁸

W ZSRR termin „bezpieczeństwo państwa” odzwierciedlał oficjalny punkt widzenia wojskowo-politycznego kierownictwa kraju, dotyczący priorytetu interesów państwa dyktatury proletariatu nad interesami ogółu społeczeństwa i interesami jednostki²⁹.

Zgodnie z określeniem pojęcia bezpieczeństwa państwa zawartego w *Wielkiej encyklopedii radzieckiej* jej elementy stanowią ustrój państwowy i ustrój społeczny. Termin ten został zdefiniowany jako całokształt środków związanych z ochroną istniejącego ustroju państwowego i ustroju społecznego, nienaruszalności terytorialnej i niezależności państwa przed działalnością wywrotową służb wywiadowczych

25 K. Łastawski, *Pojęcie i główne wyznaczniki bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego*, [w:] W. Fehler (red.), *Współczesne bezpieczeństwo*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2002, s. 12.

26 W. Stankiewicz, *Bezpieczeństwo narodowe a walki niebrojne. Studium*, Wojskowa Akademia Polityczna, Warszawa 1991, s. 73.

27 Z. Nowakowski, H. Szafran, R. Szafran, *op. cit.*, s. 73.

28 А.И. Кокурин, Н.В. Петров, *Лубянка (ВЧК-ОГПУ-НКВД-НКГБ-МГБ-МВД-КГБ:1917–1960): справочник*, МФД, Москва 1997, s. 12.

29 С.Ю. Чапчиков, *Комментарий к Федеральному закону от 28 декабря 2010 г. № 390-ФЗ „О безопасности” (постатейный)*, Юстицинформ, Москва 2011, s. 12.